

Útmutató az szerzetesrendek által fenntartott nevelési-oktatási intézmények számára

Az etikai kódex és eljárásrend létrejötte és célja

Az MRK-FSZK elnökség által kiadott *Etikai kódex és eljárásrend* arra szolgál, hogy az iskolafenntartó szerzetesrendek vagy maguk a szerzetesi fenntartásban álló katolikus iskolák ennek mintájára megfogalmazhassák az intézményeikben közösen vallott etikai értékrendet, valamint megalkothassák az annak megóvását szolgáló eljárásrendet.

Az etikai kódex – eltérően más hivatások (pl. orvosi vagy ügyvédi stb.) etikai kódexétől – nem az érintettek vétkes magatartásának szankcionálását kívánja lehetővé tenni, de a részét képező „fegyelmi szabályzat” erre is lehetőséget ad. A szűkebb értelemben vett etikai kódex az etikai értékrend deklarációja mellett azt a célt szolgálja, hogy az adott intézményi közösség megelőzze értékrendjének kikezdését, devalválódását, másfelől hogy megóvja tagjait attól, hogy – világos és követhető elvárások hiányában – helytelen magatartási és viselkedési szokások irányába sodródják.

Az etikai kódex tehát arra épít, hogy a közösség rendelkezik közös értékrenddel, felelősséget vállal érte, s ennek érdekében vállalja azt is, hogy szükség esetén a közösség tagjaival szemben az evangéliumokban tanácsolt módon fel is lép – óva egyaránt a közösséget és annak érintett tagját. Kultúránkban nem vert még gyökeret az, hogy egy közösség egy tagjával szemben úgy lép fel, hogy azzal ne megalázza, ne ellehetetlenítse, hanem építse őt hivatása minél inkább üdvös gyakorlása érdekében. Az etikailag kérdéses helyzetek kezelésnek e dokumentumban leírt, formalizált eljárása révén megelőzhető egyesek alattomos, suttogó kikezdése, a gyanúsítgatások primitív szokása éppúgy, ahogyan az etikailag vétkes magatartás „laissez fair” megtűrése is. Ehhez természetesen a pedagógushivatás gyakorlóinak felelős, érett, tisztelettudó, méltányos, komoly hozzáállása kelleik.

A nevelőtestület előtt álló lehetőségek

A fenntartó rendelkezése szerint a nevelőtestület vagy megalkotja a kiadott minta és keretszabály alapján a helyben érvényes etikai kódexet és eljárásrendet, vagy a fenntartó által elrendelt szabályzatot kell elfogadnia. Ha az előbbi történik, akkor a nevelőtestület a közölt dokumentum szövegét módosíthatja, kiegészítheti, elhagyhat belőle; ha az ez irányú autonómiáját a fenntartó szerzetesrend nem korlátozta. A jelen dokumentum nagy része „egy az egyben” átvehető, de egy ponton (21. § (2) bekezdés) a nevelőtestületnek mindenképpen döntenie kell (az etikai tanácsadó testület létrehozásának módja).

A nevelőtestületi döntés előkészítésképpen tanácsos ezt a dokumentumot a kollégák számára megismerésre és véleményezésre jó korán kiadni, kisebb közösségekben előre megtárgyaltatni. (Ebben a szakaszban is érdemes ezen útmutató utolsó pontjában közölt támogatással élni.) A kódexről való döntés a fenntartó jóváhagyásával válik érvényessé.

Az etikai kódex elfogadásának tényét indokolt a diákok, a szülők és az iskola partnereinek tudomására hozni. Nem szükséges, és talán nem is tanácsos a dokumentumot a szokásos módon nyilvánosságra hozni, mivel félreértések adódhatnak egyes részletszabályok kötelezőségével kapcsolatban.

Az etikai kódexnek a fegyelmi szabályzatként szolgáló része akkor érvényesíthető, ha a dolgozók munkaköri leírása és/vagy munkaszerződése ezt magában foglalja vagy erre egyértelmű utalást tesz. Indokolt tehát ezek felülvizsgálata.

Ha a dokumentum szerint a nevelőtestület *állandó* jelleggel hozza létre az etikai tanácsadó testületet és/vagy a fegyelmi bizottságot, akkor azt létre kell hozni az eljárásrendnek megfelelően. A megválasztott testület tagjainak indokolt a dokumentumot alaposan áttanulmányozni és az (alább ismertetett) támogató eszközöket is igénybe venni.

Az etikai kódex működtetése

Az intézmény állományába belépő új munkatársakat feltétlenül tájékoztatni kell arról, hogy érvényes etikai kódexszel rendelkeznek. De a nevelőtestületnek egyébként is érdemes időről időre elővenni a dokumentumot, különösen akkor, ha vita támad egyes magatartásformák helyességével kapcsolatban.

Etikai helyzetkezelési eljárást az intézmény vezetője indíthat

- hivatalból,
- bejelentés alapján vagy
- fegyelmi büntetéssel nem járó fegyelmi eljárást követően.

A vezető bejelentés alapján akkor indítja meg az etikai helyzetkezelési eljárást, ha számára a bejelentő személye ismert, s ugyanakkor a bejelentett cselekmény nem igényel azonnali fegyelmi jellegű vagy más munkajogi beavatkozást. Ezt a 20. § pontosan szabályozza. Ha etikai vétségnél súlyosabb gyanítható, a fegyelmi eljárásról a 26. § rendelkezik. A kétfajta eljárás közötti elhatárolást a következőképpen foglalhatjuk össze:

Etikai helyzetkezelés	Fegyelmi eljárás
Közös etikai alapokat (közösséget!) feltételez.	Jogi alapokat előfeltételez.
Megelőző (és resztoratív, azaz helyreállító)	Szankcionáló
Informálisan is működik.	Akkor lehetséges, ha van fegyelmi szabályzat.
Célja a közösségi értéktisztázás és a személyes hatás.	Munkáltatói jogkörben történik
Bárki kezdeményezheti (az intézményvezető indíthatja meg).	A munkáltató kezdeményezheti.
Munkajogi következménnyel nem járhat.	Munkajogi következménye lehet.
A testület korlátozott vizsgálati jogokkal rendelkezik.	A munkáltató vizsgálati jogkörre, bizonyítási kötelezettséggel rendelkezik.
A kettő között átjárhatóság van: munkáltatói intézkedés helyett az ügy áthelyezhető fegyelmi eljárásból, etikaiba. Vs. Ha etikai eljárás komolyabb vétségre derít fényt, akkor a tanácsadó testület kompetencia hiányában átadja az ügyet a munkáltatónak.	

Az eljárásrend közli, hogyan kell az eljárást lezárni, a döntést az érintettek tudomására hozni. Indokolt, hogy az intézmény minden olyan esetben tájékoztatást adjon a fenntartónak, ha etikai helyzetkezelésre vagy fegyelmi eljárásra került sor az intézményben.

Hol kaphatunk támogatást?

Az etikai kódex és eljárásrend alapszövege a <http://koznevelis.szerzetesek.hu/> honlapon olvasható. Ez a jövőben az egyes a szöveghelyekhez kapcsolódó magyarázatokkal és anonimizált eseteírásokkal egészül majd ki.

A szerzetesi iroda pedetika@szerzetesek.hu email-címén keresztül a nevelőtestületek kérdésekkel fordulhatnak az etikai kódexet megalkotó munkacsoport tagjaihoz. A Magyarországi Szerzeteselőjárók Konferenciájának Irodáját vezető Kiss István Didák OFM testvéren keresztül szintén lehet kérdésekkel fordulni a munkacsoport tagjaihoz.

Az alkotók reményei szerint a szerzetesi intézmények számára pedagógusokat képző egyetemek kínálatában (különösen az akkreditált pedagógusképzések, illetve a köznevelési vezetőképzés tartalmában) meg fognak jelenni a pedagógusetika azon elemei, amelyek e dokumentumban megfogalmazódtak, illetve az etikai helyzetkezelésnek itt kialakított lehetősége is széles körben ismertté válik. Tervezik, hogy kutatást indítanak az iskolák etikai helyzetkezelési gyakorlatának feltárására, hogy annak tapasztalatait publikálva a jó gyakorlatok elterjedhessenek és beépülhessenek a konfliktuskezelési kultúránkba. E célból a szerzetesi fenntartású köznevelési intézmények nevelőtestületeit meg fogják keresni.